

לעשותם כרים וכסתות, שיניח צדיק את ראשו על דבר רך, אלא מתרץ הגר"א מווילנא זי"ע, שמתוך ריב ומדון – אף אם יארע נס, אי אפשר שיצא דבר רך וענוג, כי אם דבר קשה ומשבר עצמות¹.
 הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (יומדר"ר דיליה חל ביום י"ב כסלו)² נציגה מעט דזעיר – גרגירים ממשנתו הקדושה, ראשית דבר יבואר מעלת וחיבתו של ה'נכנע', כי ה'הכנעה' מביאה על האדם הנהגת ניסים מן השמים, ולכן 'נר חנוכה' מצוה להניחו למטה מעשרה (שבת כא:), כי רק על ידי שיכניע עצמו (לכופף עצמו למטה מעשרה) יזכה שייעשו לו ניסים

הילולא קדישא - עיון במשנתו של הרה"ק ה'בת עין' זי"ע
 הנה עומדים סמוך ונראה ליומא דהילולא של

לו. הרה"ק ה'קדושת יו"ט' מסיגט זי"ע היה מחזיק תדיר על שולחנו אבן גדולה, ומשנשאל על הדבר היה אומר שאבן זו נזרקה דרך החלון על אביו הרה"ק ה'יטב לב' זי"ע על ידי ה'שונאים' של אביו, בשעה שנזרקה האבן הראה לו ה'יטב לב' דבר פלא, שהאבן גדולה יותר מהחור שנפער בחלון בזריקתה, והסביר זאת 'בדרך הלצה' כי באמת זרקו המתנגדים הרבה אבנים קטנים בעד החלון, אך 'התחילו האבנים מריבות זו עם זו - עלי יניח צדיק את ראשו', 'מיד עשאו הקב"ה אבן אחת' גדולה.
 לז. סגולות נפלאות התקשרו לשמו ולזכרו של הרה"ק ה'בית עין' זי"ע, וביותר להעורכים סעודה ביום ההילולא, הרה"ק האדמו"ר מטאהש זי"ע מביא בספרו 'ידוע לי ממשפחה אחת בארץ ישראל' אשר הוזקקו לדבר ישועה ורחמים, וערכו סעודה ביום ההילולא קדישא, ותיכף נושעו בישועה רבתי למעלה מדרך הטבע (עבודת עבודה).

בישיבת 'בית אברהם' בעיה"ק ירושלים תובב"א, ישנו 'קרן' לעריכת סעודות מדי שנה בשנה ביומא דהילולא קדישא, ומעשה שהיה כך היה, לפני עשרות בשנים היה יהודי ושמו הרה"ח ר' שלמה גראס ז"ל, לפרנסתו התעסק במכירת נפט, ברם, עסק זה - יגיעתו רבה ושכרו מועט, ומכיוון שכך, רעב ומחסור שררו בדרך קבע בביתו, ויהי בליל ההילולא של רביה"ק ה'בת עין' זי"ע, השתטח ר' שלמה על ציון הקודש, ושפך את לבו כמים, בתפילה ובתחנונים שיורו ויחיו לו פרנסתו מן השמים, לאחר מכן, חזר לביתו ועלה על יצועו, והנה בחלומו רואה הוא את ה'בת עין' זי"ע, ויאמר לו ה'בת עין', דע לך שקורת רוח מרובה הסבת לי בתפלתך על קברי (ידוע שהמתים נהנים כשמתפללים על קברם וראה זוה"ק פר' ויחי רכא, א) אך זאת אשאלך - מדוע לא ערכת סעודה לכבוד ההילולא, תיכף התעורר ר' שלמה משנתו, וקיבץ משארית לחמו הדל, כינס עשרה יהודים, וערכו יחדיו סעודת הילולא. למחרת היום הלך ר' שלמה וקנה כרטיס לוטו (לאטריי), וזכה בהון עתק שמממנו נתעשר בעשירות גדולה, ואף הקים מממונו 'קרן', אשר עד עצם היום הזה עדיין עורכים ממנו סעודות הילולא. הדברים ידועים ומפורסמים, שבעת הרעש הנורא בצפת, בשנת תקצ"ז, רוב רובם של יקירי צפת נקברו אז תחת המפולות, ולא נותרו לפליטה כי אם 'כעשירית' מבני היישוב, בעת שאירע הרעש עמדו בבית מדרשו של ה'בת עין' באמצע 'חזרת הש"ץ' דמנחה, מיד ציווה ה'בת עין' שכל העם הנמצאים בבי מדרשא יתאספו ויעמדו סביבו, והוא עצמו נשכב על הארץ בפישוט ידיים ורגליים לפעול את אשר פעל, ואכן מחצית מבית המדרש התמוטט ונפל הגג שמעליו, ואילו המחצית השנייה, ששם עמדו המתפללים תחת צלו של ה'בת עין' נשאר על תילו, ונראה הדבר לכל עד עצם היום הזה.

לאחר מעשה הסביר ה'בת עין' טעם השתטחותו על פני הארץ, כי ראה שאירע הדבר שלא בדרך הטבע – כי לא נפלו האבנים לארץ כדרכם, אלא נזרקו מדרום לצפון ומצפון לדרום, והבין שיד הס"מ בדבר – להחריב את עיה"ק צפת, ובאופן כזה אין עצה מלבד ה'התבטלות', ולכן השתטח על הארץ ב'התבטלות גמורה', כדרך שנהג רבי אחא בר יעקב כשנלחם עם הס"מ, כשנתגלה לו בדמות נחש בעל שבעה ראשים, וערף את ז' ראשיו על ידי כריעות והשתטחויות על הקרקע (עיין קידושין כט:).

בזמן הזה, כאבותינו בימים ההם (בת עין חנוכה ד"ה עוֹד כתב ה'בת עין' זי"ע בענין זה (פר' בלק בד"ה ועתה נבוא אל הביאור), לבאר, האיך יכול להיות כדבר ונוכל לומר) י"י.

אף מעשה פטירתו של צדיק זה - הציל חיי הרבים, היה זה בשנת תר"א, בראשית השנה פשטה בצפת מגיפה - מחלה ממארת חשוכת מרפא, וכל מי שנגע במי שתקפו החולי היה גם כן נחלה, מגיפה זו הפילה חללים רבים ואף ה'בת עין' נתקף בחולי זה, והתאבק במחלתו כמה ימים, לפני פטירתו הבטיח לבני העיר 'כי הוא הקרבן האחרון ממגפת הדבר, ואחריו לא תהיה עוד מגיפה בעיר זו'.

בענין יומא דהילולא - הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע היה מבאר את ענין 'הילולא' של צדיקים, כי ל'צדיק' יש כוחות אדירים, לפעול ישועות גדולות ונוראות בקרב הארץ, אמנם בעלותו השמימה בפטירתו מהעולם הזה - הרי הוא נוכח לראות שכל מעשי אלוקינו טובה רבה הם, וממילא אינו פועל להסיר הצער מעם בני ישראל הנמצאים בעולם הזה, וכפי המסופר שהרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע הבטיח קודם פטירתו מהאי עלמא - לתלמידו הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימינוב זי"ע, שבעלותו לשמי ערבות לא ינוח ולא ישקוט עד שתתבטל גזירה קשה שהיתה אז על ראשי עם בני ישראל, אחר זמן נתגלה אליו הרה"ק הר"א בחלום ואמר לו, משעליתי למרום אינני רואה 'גזירות רעות' כלל, כי כל הגזרות 'טובות' המה, ולכן איני יכול לבטלה. אמנם ביום ההילולא יורדת נשמת הצדיק להאי עלמא ושוב רואה היא לנגד עיניה את כל הצער ומכאוב העוברים על בני ישראל 'דבר יום ביומו', ואין לך יום שאין... מרובה.... לאידך, הרי מקום הנשמה כעת בעולם העליון, ונמצא שיש לה כוחות יותר מבהיותה בזה העולם, על כן כוחה ומרצה רב לפעול ישועות גדולות למעלה למעלה מדרך הטבע.

עוד אמרו, כי משמעות תיבת 'הילולא' היא 'שמחת נישואין', והנה בנישואין המנהג להעניק 'דורונות', אף בנישואין אלו מעניק הקב"ה 'דורון' 'לחתן' - הצדיק, שיוכל לשנות את גזר דינם של קרוצי חומר הדרים בעולם הזה, אמנם מובן שהקרב קרוב קודם, על כן העצה היעוצה להתחבר ולהתקרב אל הצדיק כל אחד בדרכו שלו, אם בעריכת סעודה, אם ב'לחיים', אם בהשתטחות על הציון, ועל כולנה ללמוד מדרכיו של צדיק - לילך בהם ולעבוד בהם את ה' הוא האלוקים.

וסמך מצינו בדברי הגה"ק הרמ"ע מפאנו זי"ע, האומר שהיות ו'יום השנה' של הצדיק נקרא בזוהר הקדוש 'הילולא', ובאותו הכינוי נתכנה שמחת נישואין, על כן שומא עלינו לדמותם זה לזה, והנה בעת שמכניסים את החתן ואת הכלה לחופה - מבין כל אשר מעט דעת במוחו, שעתה אין להתעסק בשום דבר שבעולם, לבד בעניני הנישואין, ואף אם יבוא ה'תלמיד חכם' שבדור ויעסוק שם בסוגיות החמורות שבש"ס, וודאי שיעבירוהו מלפני החתן והכלה, כן ממש הוא לגבי הילולא דצדיקא, אין לעסוק שם כי אם במשנתו של בעל ההילולא, ואז יזכה לידבק בצדיק ולקבל השפע הנשפע בזכותו בהאי יומא.

לח. ענין 'ההכנעה' הוא אחד מעיקרי משנתו הטהורה של ה'בת עין', כידוע לכל באי שער ספרו הקדוש, שמרבה לדבר אודות ההכנעה וזהירות יתירה מכל שמץ של גאווה וגסות הרוח, וכמעשה שהיה בעת פרידתו מבני קהילתו 'אווריטש', שטרם עלותו על הספינה בדרכו לארה"ק עמדו כל הקהל ונפשם בשאלתם, להישאר דבוקים בו, אמר להם ה'בת עין', חז"ל אמרו על הפסוק 'ולדבקה בו', וכי אפשר לו לאדם לידבק בשכינה, אלא הדבק במידותיו מה הוא רחום וחנון וגומל חסדים אף אתה רחום וחנון וגומל חסדים (סוטה יד. ועיי' שבת קלג:), ומכאן, שעל ידי שדבקים במידותיו של אדם נחשבים כדבוקים בו עצמו - אף אתם תראו לדבק עצמכם במידותי אשר הורגלתי בהם מנעורי עד היום הזה, ותהיו כדבוקים בי ממש פנים אל פנים, והמידות שהורגלתי ליזהר מנעורי הם - לשון הרע, שקר, וגסות הרוח...

אחד מצדיקי בית רוז'ין נהג לומר, שעל כן עשה ה' שפתח מערת ציונו הקדוש נמוך במאד, ואי אפשר

לדין ייאמר, אם בלעם המשוקין ומתועב, היה בידו לראות מלאכים כמו עיניו, ואף לברך את בני ישראל אחר שנתבזה, קל וחומר לדין שבידינו 'לראות מלאכים' ולפעול 'ברכות' וישועות למעלה מדרך הטבע לאחר עבדינו איזו בושה, כי הרי כל חד וחד מאתנו אינו במדרגת הרשעה כבלעם, על כן, מי אשר באה לידו בושה ובזיון, לא יחרף את המבייש, אלא ישמח ויגיל על ה'זכיה' שזיכוהו מן השמים, לברך את ישראל עם קרובו, להשפיע עליהם שלום טובה וברכה חיים חן וחסד, (ואף על עצמו כמוכן).²

תקוותינו ובקשתינו שירחם ה' על פליטת עמו בית ישראל, להצילם מכל רע, ולהדריכם בדרך הישרה, ויתן בנו את כוח האבות להתחזק באמונה הטהורה בחי חלקנו צורנו ובכל כוחנו ולבנו. ומי שהושיע את האבות הוא יושיע את הבנים ויביא גאולה לבני בניהם בקרוב אמן.

הזה שבלעם, שהיה רשע מופלג זכה לחזות בפני מלאך אלוהים, אלא, מכיוון שנחל לחלקו ביזי בזיונות מתוך ה'דין ודברים' שהיה לו עם אתוננו, כדאיתא בסנהדרין (קה: ועי"ש), אכן, אחר בזיונות כאלו, אפשר אף לטמא כבלעם לראות כמו עיניו - מלאך אלוהים.

על פי זה מסביר, מדוע לא הסכים הבורא שילך עם השרים ששלח בלק בפעם ראשונה, ורק לאחר שהוסיף בלק לשלוח 'שרים רבים ונכבדים מאלה' (במדבר כב טו) הסכים לו שילך עמם - כי רצה הבורא להראותו את המלאך, ובכדי שיהא ראוי לכך - הוכרח שהאתון תביישנו בפני השרים, והרי הבושה תגדל כאשר יתבייש בפני שרים נכבדים יותר. ואז יהיה ראוי לראות 'מלאך'.

ובזה מסביר נמי, האין אפשר שפי טמא כשל בלעם יברך את עם ישראל, בניו הקדושים של המקום, אלא שעל ידי הבושה נתתקן במעט, והוכשר אותו רשע - לברך את עמו ישראל.

להכנס שם בלא 'כפירת קומה', להזכיר לכל הנכנס לגו מערתא קדישא, כי זו היא משנתו הטהורה אשר השאיר לנו - להתכופף ולהכניע את עצמנו בכל עת ועונה. לט. וכבר אמרו, שפעמים עומד לו אברך בתחילת התפילה, ובד בבד עם תחילתו באמירת 'ידיד נפש' נראה לו כי כבר תפס את כל ה'מלאכים' בידו, ובו ברגע הגיע מאן דהו וביישו בבושות נוראות, אזי ירגיש כי כל המלאכים התעופפו ופרחו להם מידו, אבל ה'בת עין' מכחישו באמרו, אדרבה, עתה נעשית ראוי לראות מלאכים...

מ. עובדא הוה, באחד שבא אל הקודש פנימה אל הרה"ק רבי שלמק'ע מזוועהיל זי"ע, ושפך את מר נפשו, אודות חברו היורד לו לחייו, ובתוך דבריו החל לקלל את חברו בכל מיני קללות, נענה אליו רבי שלמק'ע ואמר, אם מחשיב אתה את פיר, שהוא בר יכולת לפעול, ולכן אתה מקלל את חברך, אם כן, תחת הקללות 'ברך תברך את עצמך' בשפע פרנסה ורוב נחת וכל אשר תאווה נפשך, ובה תצא מצרה לרווחה ומאפילה לאורה, ומה לך כי לקחת את כחך בפה רק לקללו, במקום שתעשה לעצמך רווחים פי כמה וכמה.